

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 341.231.145

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.1-1.30>

К. В. Громовенко

кандидат юридичних наук,
ректор Міжнародного гуманітарного університету

МІЖНАРОДНЕ ПРОГРАМНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Автор доводить, що двосторонні міжнародні програмні акти є вагомим джерелом розвитку та регулятором відносин у сфері вищої освіти. Виявлені автором у офіційних джерелах програми за наявності спільних рис у завданнях та структурі, відрізняються варіативністю змісту. Двосторонні програмні акти охоплюють питання академічних обмінів, умов навчання громадян іншої сторони, обміну інформацією у сфері управління вищою освітою та її діяльності, реалізації між університетською співпраці.

Як доведено у статті, наразі практично відсутні двосторонні програми України з питань освіти із розвинутими країнами світу, що мають найпотужніший потенціал у сфері вищої освіти, загальна кількість та динаміка схвалення двосторонніх програм у сфері освіти є незадовільною.

Автором відзначене, що програмне правове регулювання має вагоме значення у формуванні міжнародних механізмів впливу на відносини у сфері вищої освіти. Вітчизняний та іноземний досвід свідчить, що відповідні двосторонні програмні акти можуть укладатися як на міжурядовому чи міжвідомчому рівнях, так й між центральними органами влади та іноземними установами зі спеціальним статусом.

Такі програми розглядаються сторонами як додатковий, більш ретельний та водночас більш гнучкий нормативний регулятор, якій застосовується насамперед щодо впорядкування академічних обмінів та реалізації відповідних стипендій учасниками програми. Особливу роль грають програмні проекти, що передбачають отримання державою міжнародної технічної допомоги на конкретні потреби установ вищої освіти. При цьому таке фінансування іноді забезпечується окремими програмними угодами, у яких беруть участь в якості сторони держава та відповідна міжурядова організація, такі угоди про затвердження проектів ратифікуються законами України.

Ключові слова: академічні обміни, визнання дипломів, вища освіта, двосторонні програми, міжуніверситетська співпраця, право на освіту.

Дослідження міжнародних правових стандартів вищої освіти є актуальним та не вирішеним на фундаментному рівні питанням для вітчизняної юридичної науки. При цьому відповідний науковий пошук не може бути повним без визначення особливостей міжнародного програмного правового регулювання у сфері вищої освіти. Адже механізми міжнародного програмного регулювання мають особливе значення для забезпечення, розвитку та реалізації міжнародних стандартів у сфері вищої освіти. Хоча правовий вимір міжнародних програм, зокрема у гуманітарній сфері відображався у наукових дослідженнях

сучасних науковців, таких як Б.В. Бабін, М.О. Баймуратов, М.В. Буроменський, О.О. Грінченко, В.О. Кроленко та ін., програмні акти з освітніх питань досі не стали предметом наукових досліджень. Наведене зумовлює актуальним наукове дослідження метою якого варто визначити дослідження впливу двосторонніх міжнародних програмних актів на правові стандарти у сфері вищої освіти. При цьому ключовим у цьому вимірі слід вважати вирішення таких завдань як порівняльний аналіз наявних програмних актів з питань вищої освіти, дослідження їх структури, змісту та механізмів регулювання.

Варто вказати, що Б.В. Бабін визначав програмне регулювання міжнародних правовідносин як сукупність процесів розроблення, затвердження та виконання державами й міждержавними організаціями імперативних і рекомендаційних (зокрема, програмних) норм та приписів програмних актів як характерну рису системи сучасного міжнародного права. Сама міжнародна програма характеризується цим автором як міжнародний правовий документ, що обов'язково має містити міжнародні правові норми та водночас індивідуальні приписи щодо програми як організаційної структури, комплексу заходів та сукупності ресурсів [1, с. 428].

Вказаний дослідник, зокрема вказував на важливість двосторонніх міжвідомчих програм, які значною мірою залежать від рівня застосування програмного регулювання в рамках роботи центрального виконавчого органу, політики його керівництва тощо, та вважав, що «можна виокремити певні спільні тенденції щодо змісту, структури, форми та спрямування подібних актів», значна частина яких укладається саме з питань освіти. В якості прикладу Б.В. Бабіним наводилася, зокрема, трирічна українсько-французька Програма культурного, наукового і технічного співробітництва між від 30 січня 1997 р. [5]; [1, с. 223, 262].

Ця програма дійсно впливає з приписів українсько-французької угоди 1995 р., за якою спільні «невеликі робочі групи, наприклад, в галузі освіти» мали «стежити за розробкою конкретних програм», «визначати практичні дії». Програма 1997 р. водночас визнає значущість багатосторонніх програм, включно з програмами ЄС, Ради Європи та ООН, з особливою увагою до програми TEMPUS [5]; [15]; [1, с. 223]. Більш того, досліджена Б.В. Бабіним програма містила окремий розділ стосовно співробітництва у галузі вищої школи, яке охоплювало й питання академічних обмінів, передбачало розробку робочих програм співпраці та відповідних проектів науково-технологічного співробітництва в рамках роботи університетів сторін. При цьому вкрай важливою є вказівка Б.В. Бабіна на визначення цією програмою 1997 р. міжуніверситетської угоди як документа, що визначає відповідальність університету, дозволяє конкретизувати вже існуючі обміни і має доповнюватись програмою [5]; [1, с. 224, 225].

Також питання вищої освіти регулювалися у таких досліджених цим автором програмних актах, як міжурядова українсько-іранська

Програма співробітництва у сфері культури, освіти, науки, спорту, туризму, засобів масової інформації та молодіжного обміну на 2004-2006 роки 2004 р., Програма співробітництва в галузі культури між Міністерством культури та туризму України та Міністерством культури Республіки Сербія на 2009-2011 роки 2009 р., схвалена у розвиток українсько-югославської угоди 1996 р., Програма заходів двостороннього українсько-французького співробітництва в галузі молодіжної політики на 2010-2011 роки 2009 р., а також Програма співробітництва на 2005-2009 роки до білорусько-литовської Угоди про співробітництво в галузі освіти 1997 р. [5]; [7]; [10]; [11]; [1, с. 242, 250].

Водночас варто додати, що міжнародні програми у сфері освіти можуть укладатися й на асиметричних засадах. Як приклад такого акту слід навести Програму співробітництва в галузі освіти і науки між МОНУ та Шведським Інститутом на 2001-2003 роки від 8 серпня 2001 р., яку Україна визначає правовим документом та оприлюднила у «Офіційному віснику України». Зміст програми полягав у забезпеченні прямого співробітництва між університетами, академічних обмінів, надання стипендій для навчання, організації конференцій та семінарів, навчанню мов та підготовки вчителів мов, наданні Шведським інститутом «гостьових стипендій» та «стипендії народної вищої школи». При цьому для низки заходів у програмі приписувалося надання пріоритету «кандидатам, які вже знаходяться в контакт з навчальним закладом чи науковою установою приймаючої країни». Загальні та фінансові положення щодо реалізації цієї програми визначалися окремим додатком до неї [8].

Специфікою додатку до цієї українсько-шведської програми стала ретельна регламентація матеріального та фінансового забезпечення сторонами умов короткострокових візитів, стипендій та літніх шкіл. Зокрема вказувалося, що проїзд оплачує направляюча сторона, та що для візитів та стипендій Україна має забезпечити шведських стипендіатів безкоштовним проживанням у гуртожитку готельного типу та стипендією. Водночас Шведський Інститут мав забезпечити для учасників візитів безкоштовним проживанням у готелі та добовими не менше 200 крон, а для стипендіатів – місячною стипендією в розмірі не менше 7000 крон для покриття витрат на проживання та харчування. Для викладачів мов приймаючі сторони зобов'язалися надати заробітну плату в розмірі

зарплати викладача університету, виплачувати інші надбавки та/або «забезпечувати житлом згідно з існуючими внутрішніми фінансовими положеннями» [8].

Цікаво порівняти таку програму співпраці із заходами Програми співробітництва у сфері молодіжної політики між Державним комітетом України у справах сім'ї та молоді та Міністерством освіти Російської Федерації на 2003 рік, за якою від України залучалося шість осіб на фестиваль «Російська студентська весна – 2003» у травні 2003 р., де умови відповідної взаємодії регламентувалися вкрай стисло [14]. Така практика програмного регулювання відносин сфері освіти дозволяє у цілому критично поставитися до тези Б.В. Бабіна про те, що укладення міжвідомчих програм, як правило, передбачається у відповідних двосторонніх угодах, як міжурядових, так і міжвідомчих, та що більшість міжвідомчих програм має переважно короткотривалий строк дії, що сам дослідник пояснює частою ротацією керівництва центральних органів влади [1, с. 262].

Серед виявлених сучасних програмних актів, ухвалених Україною зокрема з питань вищої освіти, варто вказати на Програму освітнього обміну між МОНУ та Міністерством людських ресурсів Угорщини на 2016-2018 роки від 24 лютого 2016 р. та міжурядову українсько-ізраїльську Програму співробітництва в галузях освіти, культури, молоді та спорту на 2019-2022 роки від 19 серпня 2019 р. [6]; [9]. Зокрема українсько-угорська програма 2016 р. ґрунтується на двосторонній міжурядовій угоді про співробітництво у галузі культури, освіти і науки від 4 квітня 1995 р. та на двосторонньому Протоколі про співробітництво в галузі освіти і науки між міністерствами держав-учасниць на 2015-2017 роки, від 19 грудня 2014 р. Окремі статті програми 2016 р. нагадують приписи двосторонніх міжвідомчих угод щодо академічних обмінів [6].

Так, за ст. 2 та ст. 3 програми українська сторона щороку повинна надати до 35 стипендій для угорських студентів для навчання за гуманітарним, суспільствознавчим та технічним напрямками підготовки в українських вищих навчальних закладах, відповідно до такого розподілу, зокрема 30 стипендій щороку за бакалаврськими та магістерськими програмами та ще п'ять для навчання в аспірантурі. Водночас угорська сторона зобов'язувалася щороку надавати до ста стипендій для українських студентів для продовження навчання в Угорщині. З них 40 сти-

пендій стосувалися бакалаврських та магістерських програм за гуманітарними, суспільствознавчими, технічними та медичними напрямками підготовки, ще 20 стипендій – за магістерськими технічними та медичними «програмами повного циклу» та ще 40 для аспірантури в «будь-якій галузі, що становить інтерес» [6].

Водночас, на відміну від вищевказаних двосторонніх угод, програма 2016 р. окрему увагу приділяла мовній підготовці майбутніх стипендіатів. Так, за її ст. 4 до початку навчання за програмою бакалаврського рівня українською мовою, угорські студенти мали пройти однорічний підготовчий курс, з оплатою навчання на підготовчому курсі за власний рахунок відповідно до законодавства України. Для угорських претендентів на магістерські програми в українських навчальних закладах, встановлювався обов'язок володіти мовою навчання на рівні, який визначається приймаючим навчальним закладом. Водночас українські студенти, маючи подібні обов'язки для навчання в Угорщині, отримували за програмою підготовчий курс угорської мови на тих самих стипендіальних умовах, що й для самого навчання, тобто за рахунок держави, що приймає [6].

Умови стажування вказувалися у ст. 11 та ст. 12 програми 2016 р., за якими українська сторона мала надати угорським стипендіатам безкоштовний курс навчання, розміщення в гуртожитку, медичне обслуговування відповідно до українського законодавства, щомісячну стипендію на тих самих умовах, що і для українських студентів. Угорська сторона мала надавати подібні умови, але надання гуртожитку могло бути заміненим на щомісячну матеріальну підтримку для проживання, та щомісячна стипендія мала бути окремо розрахованою, з урахуванням того, що на момент підписання програми стипендія для бакалаврату та магістратури складала 40460 угорських форинтів на місяць, для навчання в аспірантурі – 100000 форинтів на місяць [6].

Також в програмі 2016 р. додавалося, що її сторони мають сприяти подальшому співробітництву між вищими навчальними закладами, укладанню прямих угод про співробітництво, здійсненню обмінів студентами та викладачами та створенню для цього спільних програм між вищими навчальними закладами. При цьому програма передбачала як можливість зміни сторонами кількісних вимог академічного обміну, затверджених у програмі, на основі взаємної згоди, відповідно до існуючих потреб, так

й можливість зміни самої програми. Додатково вказувалося, що у разі припинення дії цієї програми 2016 р. її положення продовжують виконуватися відносно діючих програм та проектів до моменту їх завершення [6].

Міжурядова українсько-ізраїльська програма 2019 р. також передбачала академічні обміни шляхом надання стипендій, але у меншому обсязі. Зокрема ізраїльська сторона зобов'язалася надати щорічно одну стипендію на літні курси сучасного івриту та дві спеціалізовані стипендії на один академічний рік (вісім місяців) кожна для магістрантів або аспірантів, які бажають навчатися в ізраїльському університеті. Водночас українська сторона мала надавати щорічно дві стипендії на один академічний рік (десять місяців) для ізраїльських магістрантів. Відмінність полягала у шляхах інформування про майбутні стипендії, адже ізраїльська сторона передбачила оприлюднення своїх новин з цього питання (кінцева дата подання заявок, віковий ценз, необхідні документи, аплікаційні форми, деталі гранту тощо) на сайті свого МЗС, а українська – про інформування про стипендії «ізраїльську сторону дипломатичними каналами». Умови змін стипендіальних обмінів у програмі не вказувалися, єдиним релевантним застереженням було те, що «надання стипендій залежить від бюджетних рамок сторін» [9].

Додатково у програмі 2019 р. було врегульоване аспекти співпраці сторін у вимірі співробітництва між закладами вищої освіти. Крім загальної тези про сприяння сторонами обміну публікаціями, дослідницькими матеріалами та іншою інформацією у сфері вищої освіти, програма містить припис про згоду сторін підтримати у період її дії участь трьох вчених у національних і міжнародних конференціях, семінарах та інших подібних заходах, що проводяться в обох країнах на період до п'яти днів. Також програма передбачала співпрацю сторін у питаннях заохочення вивчення культури, мови і сучасної історії кожної держави у відповідних вищих навчальних закладах, запобігання публікації навчальних посібників, які заохочують расизм, антисемітизм і ксенофобію, з метою подолання упередженості і стереотипів.

Окрему увагу програма 2019 р. приділила дослідженню питання Голокосту та потребу особливої уваги «на дослідницьку та освітню роботу, пов'язану з трагічною долею єврейської громади України під час нацистської окупації у ході Другої світової війни». Програма наго-

лосила на потребі підтримки роботи освітніх закладів всіх рівнів, включаючи університети, спрямованої на боротьбу з расизмом і антисемітизмом. Особливу увагу при цьому пропонувалося приділити Стокгольмській декларації від 2000 р. та резолюцію ООН 60/7 від 01 листопада 2005 р. про Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту. З конкретних заходів передбачалося залучення українських педагогів до трьохтижневих липневих курсів для англomовних учасників з історії Голокосту і антисемітизму, що організуються Яд Вашем – Меморіалом пам'яті Мучеників і Героїв Голокосту в Єрусалимі [9].

Окремим напрямом програмного регулювання є фінансування програмних проектів у сфері вищої освіти. При цьому таке фінансування іноді забезпечується окремими програмними угодами, у яких бере участь в якості сторони й держава. Як приклад можна навести Кредитну угоду за Проектом «Рівний доступ до якісної освіти в Україні» між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку (далі – МБРР) від 5 вересня 2005 р. Характерно, що цю проектну угоду було ратифіковане за процедурою, подібною до схвалення міжнародних договорів, законом України від 21 грудня 2005 р. № 3255-IV [2].

Кредитна угода 2005 р. номер 4780-UA передбачала надання Україні в борг 86 мільйонів 587 тисяч доларів США для реалізації зазначеного проекту. Водночас мета Проекту була визначена у підтримці України в її «зусиллях забезпечити рівний доступ до якісної освіти й поліпшити ефективність системи освіти, щоб підготувати українських випускників для суспільства знань». В рамках проекту передбачалися заходи з навчання викладачів педагогічного напрямку, що включали модернізацію системи безперервного підвищення їх кваліфікації шляхом підготовки приблизно ста двадцяти викладачів, які зможуть моделювати нові підходи до педагогічної освіти, забезпечувати відповідне навчання без відриву від виробництва та стати силою для оновлення в їхніх відповідних установах [2].

В рамках поліпшення навчального процесу Проектом пропонувалося створити всебічну національну політику та інституційну структуру для здійснення системної оцінки досягнень у галузі освіти й для забезпечення якості шляхом створення національного центру оцінки досягнень у галузі освіти й забезпечення якості. Такі заходи, за проектом, мали охопити визначення робочих й інституційних наслідків, зумов-

люваних відповідною національною системою оцінки. Також Проектом передбачалося проведення національного дослідження досягнень студентів, зокрема проведення двох пов'язаних із цим оцінювань, випробувальні проведення поза-університетських вступних іспитів; створення навчальних модулів оцінки досягнень студентів [2].

Водночас ключовим отримувачем коштів проекту визначалися не заклади вищої освіти, а МОНУ та підрозділи його центрального апарату, в рамках якого також передбачалося сформувати окрему структуру, «яка буде займатися питаннями координації Проекту й Програми і яку буде підтримувати група консультантів з технічної допомоги». Також програмою Проекту передбачалося «проведення в засобах масової інформації кампанії, спрямованої на створення сприятливого інформаційного середовища для проведення реформ у системі освіти й утілення Проекту» та «надання інформаційної підтримки окремим різновидам діяльності, передбаченим усіма компонентами Проекту» [2].

Також у Проекті передбачалося утворення інформаційної управлінської системи в галузі освіти. Для цього пропонувалося «уведення такого політичного аналізу й такої практики прийняття рішень, які ґрунтуються на даних, у галузі освіти на всіх її рівнях», що мають бути забезпеченими через формовану систему. Формування «центральної бази управлінських даних», зазначалося у програмі Проекту, надасть змогу особам, що приймають рішення, керівникам центрального й регіонального рівнів управління освітою «вводити дані, опрацьовувати їх та мати доступ до них» [2].

Також вартою уваги є Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком від 19 грудня 2016 р., укладена для реалізації проекту «Вища освіта України» та ратифікована законом України від 8 листопада 2017 р. № 2186-VIII [3]. Цікавим є те, що для підтримки відповідного проекту через рік було укладене вкрай подібну угоду на таку саму суму (160 мільйонів євро) між Україною та Північною екологічною фінансовою корпорацією (далі – НЕФКО) від 19 грудня 2017 р., ратифіковану законом України від 20 червня 2018 р. № 2467-VIII [4].

Варто додати, що первинний донор зазначеного проекту, Європейський центральний банк, є інститутом ЄС, а ось НЕФКО є міжнародною міжурядовою фінансовою організацією, заснованою в 1990 р. п'ятьма державами Північної Європи (Данія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія

та Швеція), частка з яких навіть не є членами ЄС. Оскільки метою НЕФКО є позитивний вплив на навколишнє середовище, організація фінансує та реалізує виключно проекти зеленого зростання і кліматичні проекти, надаючи пріоритетного значення проектам в Східній Європі, регіоні Балтійського моря, Арктичному і Баренцовому регіонах [16].

Згідно із технічним описом цей п'ятирічний проект мав охопити ремонтні роботи на існуючих освітніх, дослідних та допоміжних об'єктах низки державних вищих навчальних закладів України задля підвищення їхньої енергоефективності та здійснення інших інвестицій у освітнє обладнання, не пов'язане з компонентом енергоефективності. Завдання проекту полягало у зменшенні експлуатаційних витрат, а також у покращенні якості об'єктів, призначених для викладацької, навчальної та науково-дослідної діяльності в університетах. Компонент з енергоефективності включав енергоефективні інвестиції у термозахисні конструкції, системи кондиціонування та тепловентиляції, електро-монтажні роботи та модернізацію систем теплопостачання [12].

Первинна версія проекту передбачала орієнтовний розподіл витрат, що відносяться до компонента енергоефективності та до компонента, не пов'язаного з енергоефективністю, що мав мету «в цілому покращити умови викладання». До не пов'язаних з енергоефективністю заходів мало бути витраченим не більше ніж 15 % від загальної прийнятної вартості інвестицій. Водночас вказувалося, що такий розподіл має бути «прийнятним» та що перший етап проекту передбачає виключно забезпечення енергоефективності з загальною сумою інвестицій 81 млн. євро в сім університетів. Зокрема кошти мали бути наданими до Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Національного педагогічного інституту ім. Драгоманова, Національного університету «Львівська політехніка», Полтавського національного технічного інституту ім. Ю. Кондратюка, Чернігівського національного технологічного університету, Сумського державного університету та Вінницького національного технологічного університету [12].

За первинною ратифікованою версією проекту Україна як позичальник мала діяти через МОНУ та здійснювати детальний моніторинг економічного розвитку проекту, його соціального впливу та впливу на навколишнє середовище та права людини, а також інших аспектів

впровадження, що час від часу може вимагатись МБРР. Водночас за МБРР резервувалося право публікувати звіти з виконання проекту та стосовно його підпроектів, що фінансуються МБРР [12]. Варто вказати що наступна версія проекту, ратифікована у 2018 р., надала НЕФКО практично ті самі повноваження що й МБРР у первинній версії, із збереженням п'ятирічного терміну реалізації проекту та сімох українських університетів, що мали отримати в його рамках технічну допомогу, при цьому початок проекту переносився його сторонами на 2018 р. [13]. На відміну від первинної версії проекту його ратифікований у 2018 р. варіант передбачав можливість витрат, не пов'язаний з енергоефективністю, лише у розмірі не більшому 10 % від суми фінансування. Характерно, що у проекті містилося застереження щодо неможливості фінансування за рахунок його коштів низки витрат університетів, таких, як придбання землі та будівель, технічне обслуговування, інші експлуатаційні витрати, придбання вторинних активів, придбання ліцензій, патентів, торгових марок та товарних знаків [13].

Таким чином варто прийти до таких висновків. Програмне правове регулювання має вагомe значення у формуванні міжнародних механізмів впливу на відносини у сфері вищої освіти. Вітчизняний та іноземний досвід свідчить, що відповідні двосторонні програмні акти можуть укладатися як на міжурядовому чи міжвідомчому рівнях, так й між центральними органами влади та іноземними установами зі спеціальним статусом. Такі програми розглядаються сторонами як додатковий, більш ретельний та водночас більш гнучкий нормативний регулятор, якій застосовується насамперед щодо впорядкування академічних обмінів та реалізації відповідних стипендій учасниками програми. Особливу роль грають програмні проекти, що передбачають отримання державою міжнародної технічної допомоги на конкретні потреби установ вищої освіти. Можливі механізми удосконалення міжнародного програмного регулювання у сфері вищої освіти мають стати предметом окремих наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Бабін Б. В. Програмне регулювання в сучасному міжнародному праві: теоретичні та практичні аспекти : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.11. О., 2012. 550 арк.
2. Кредитна угода (Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні») між Україною та

Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 5 вересня 2005 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_049 (Last accessed: 13.12.2018).

3. Про ратифікацію Фінансової угоди (Проект «Вища освіта України») між Україною та Європейським інвестиційним банком : Закон України від 8 листопада 2017 р. № 2186-VIII // *Офіційний вісник України*. 2017. № 98. Ст. 2983.
4. Про ратифікацію Фінансової угоди (Проект «Вища освіта України») між Україною та Північною екологічною фінансовою корпорацією : Закон України від 20 червня 2018 р. № 2467-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 35. Ст. 265.
5. Програма культурного, наукового і технічного співробітництва між Урядом України та Урядом Французької Республіки на 1997-1998-1999 рр. від 30 січня 1997 р. *Законодавство України*. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=250_062 (Last accessed: 13.12.2018).
6. Програма освітнього обміну між Міністерством освіти і науки України та Міністерством людських ресурсів Угорщини на 2016-2018 роки від 24 лютого 2016 р. // *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 1388.
7. Програма співробітництва в галузі культури між Міністерством культури і туризму України та Міністерством культури Республіки Сербія на 2009-2011 рр. від 7 квітня 2009 р. // *Офіційний вісник України*. 2009. № 30. Ст. 1036.
8. Програма співробітництва в галузі освіти і науки між Міністерством освіти і науки України та Шведським Інститутом на 2001-2003 роки від 8 серпня 2001 р. // *Офіційний вісник України*. 2003. № 31. Ст. 1665.
9. Програма співробітництва в галузях освіти, культури, молоді та спорту між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль на 2019-2022 роки від 19 серпня 2019 р. // *Офіційний вісник України*. 2019. № 73. Ст. 2578.
10. Програма співробітництва між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісламської Республіки Іран у сфері культури, освіти, науки, спорту, туризму, засобів масової інформації та молодіжного обміну на 2004-2006 роки (1383-1385 рр. сонячної хіджри) від 22 квітня 2004 р. // *Офіційний вісник України*. 2004. № 20. Ст. 1409.
11. Программа сотрудничества на 2005-2009 годы к Соглашению между Министерством образования Республики Беларусь и Министерством образования и науки Литовской Республики о сотрудничестве в области образования от 15 июля 2005 г. Законодательство РБ. URL: <http://www.kaznachey.com/doc/0c30SPGkxMK/> (Last accessed: 13.12.2018).
12. Проект «Вища освіта України». Фінансова угода між Україною та Європейським інвести-

- ційним банком, Брюссель, 19 грудня 2016 р. // *Офіційний вісник України*. 2017. № 98. Ст. 2983.
- 13.1 Проект «Вища освіта України». Фінансова угода між Україною та Північною екологічною фінансовою корпорацією НЕФКО 14/16 від 19 грудня 2017 р. // *Офіційний вісник України*. 2018. № 55. Ст. 1902.
14. Протокол зустрічі керівників Державного комітету України у справах сім'ї та молоді і Міністерства освіти Російської Федерації від 7 березня 2003 р. // *Офіційний вісник України*. 2004. № 12. Т. 2. Ст. 823
15. Угода про культурне, науково-технічне співробітництво між Урядом України та Урядом Французької Республіки від 19 жовтня 1995 р. *Законодавство України*. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=250_056 (Last accessed: 13.12.2018).
- 16.1 Финансирование проектов зелёного роста. НЕФКО. URL: <https://www.nefco.org/about-nefco-in-russian/> (Last accessed: 13.12.2018).
-

Gromovenko K.V. International Program Legal Regulation of Higher Education in Ukraine

The author argues that bilateral international programmatic acts are the significant source for development and the regulator of relations in higher education. Such programs, identified by the author in the official sources, have some common features in the tasks and structure, vary in content. Bilateral programmatic acts cover the issues of academic exchanges, the conditions of study of citizens of the other party, the conditions of exchanging the information about the higher education management and activities, the ways of the inter-university cooperation implementation.

As it is proved in the article, there are practically no bilateral educational programs of Ukraine with developed countries with the most powerful potential in the field of higher education. Also the total number and dynamics of approval of bilateral programs in the field of education is unsatisfactory for Ukraine.

The author points out, that the programmatic legal regulation is important for the formation of the international regulative mechanisms on relations in the higher education area. Domestic and foreign experience shows that relevant bilateral programmatic acts can be concluded both at the intergovernmental or interagency levels, also as between central authorities and foreign institutions with special status.

Such legal programs are considered by their parties as the additional regulative tool, more thorough and yet more flexible, which is used primarily to streamline academic exchange and for implementation of appropriate scholarship program participants. Particular role is played by program projects that provide the international technical assistance for the specific needs of higher education institutions in certain State. This financing is sometimes provided by separate project agreements, which unite, as parties, the States and the relevant intergovernmental organizations, in our country such agreements are ratified by laws of Ukraine.

Key words: *academical exchanges, bilateral programs, higher education, inter-university cooperation, recognition of diplomas, right to education.*